

SLOVENSKO MLADINSKO GLEDALIŠČE –

EVROPSKI AMBASADOR KULTURE V OSEMINTRIDESETIH DRŽAVAH SVETA

Theatrum mundi

URŠULA CETINSKI*

*OD LETA 2006 DIREKTORICA IN UMETNIŠKI VODJA SLOVENSKEGA MLADINSKEGA GLEDALIŠČA

Evropska komisija je lani Slovenskemu mladinskemu gledališču (SMG) podelila naziv Evropski ambasador kulture. Tako se je SMG kot edino evropsko gledališče znašlo v ugledni družbi kulturnih institucij, ki pomembno oblikujejo kulturni zemljevid Evrope. V duhu novega naslova je SMG lani poleg številnih drugih mest s svojimi predstavami obiskalo tudi pet evropskih prestolnic, in sicer Bruselj, Prago, London, Rim in Budimpešto. SMG je od leta 1975 do danes v tujini odigralo 683 predstav: občinstvo je s kakovostnimi, izzivalnimi gledališkimi poetikami navdušilo v dvanajstih državah Latinske Amerike in ZDA, v petindvajsetih državah Evrope in v Egiptu. Mladinsko Theatre, v Latinski Ameriki pa Teatro Mladinsko je gledališče, ki je postalo mednarodno priznana umetniška znamka. V zgodnjih osemdesetih letih se je pod vodstvom dramatika in režiserja Dušana Jovanovića iz gledališča za mladino preoblikovalo v drzen laboratorij gledaliških raziskav s politično provokativnim programom in od tedaj so mednarodna gostovanja postala ključnega pomena za ustvarjalnost gledališča, ki od leta 1958 domuje v poslopju nikoli dokončanega Plečnikovega Baragovega semenišča na Vilharjevi ulici v Ljubljani. Tudi danes se Slovensko mladinsko gledališče na mednarodnih odrih zelo uspešno sooča s konkurenco, ki jo predstavlja potentno svetovno gledališče našega časa, kar je skorajda svetovni, zagotovo pa slovenski čudež, saj deluje v žalostno zastarelih infrastrukturnih in tehnoloških razmerah. »Mladinsko je v Ljubljani in povsod na svojih neštetihih gostovanjih, ki so tudi del moje gledališke biografije, pisalo zgodovino gledališča, ki presega Slovenijo. In pticam selivkam zaželimo dobro podnebje, nasprotni veter naj jim pomaga navzgor in jim omogoča doseči nove višave. Mladinsko živi,« je ob 50. jubileju Mladinskega ganljivo zapisal Heinz Klunker, ugledni nemški gledališki kritik in dolgoletni kritični sopotnik SMG.

Eno prvih pomembnih gostovanj Mladinskega gledališča se je zgodilo leta 1976 na mednarodnem gledališkem festivalu Bitef v Beogra-

du, kjer so bile uprizorjene Žrtve mode bum-bum Dušana Jovanovića. Že leto pozneje so bile povabljene tudi na festival Gledališče narodov v Nancyju, ki sta ga tedaj vodila Mira Trailović, dolgoletna direktorica beograjskega Bitefa, in Jacques Lang, pozneje francoski minister za kulturo. Bitef je bil za SMG pomembna platforma tudi pozneje, na primer leta 1981, ko je kot prvo jugoslovansko gledališče na tem festivalu osvojilo veliko nagrado Bitefa s predstavo Danila Kiša in Ljubiše Ristića Missa in a minor, o kateri je v osrednji evropski reviji za gledališče Theater heute obsežno pisal Heinz Klunker: »Ob Ristićevi Missi in a minor, ki je Kiš ni avtoriziral, a ji je navdušeno pritrjeval, ko jo je videl v Beogradu, se že sama dramaturgija zdi skorajda odveč. Gre za zgodovinsko-politično žalno revijo zaradi obubožanja rdeče revolucije v črni moči zbirokratizirane diktature, ki je estetsko privlačna in ne izgubi politične provokativnosti. Zaradi te Misse, ki si jo je v Novem Sadu ogledala sovjetska delegatka, je moskovska kulturna birokracija takoj odpovedala gostovanje Ibsena v izvedbi Narodnega gledališča iz Rige na Bitefu.« Missa je med drugim leta 1983 gostovala na festivalu Gledališče narodov v Nancyju (skupaj z Ristićevo predstavo Romeo in Julija – Komentarji po Shakespearu) in leta 1985 na pomembnem evropskem festivalu LIFT v Londonu. Missini številni, izjemni uspehi v tujini so bili v popolnem nesorazmerju z njeno usodo v Sloveniji; leta 1982 je bila na osrednjem slovenskem gledališkem festivalu Borštnikovo srečanje v Mariboru malomarno obravnavana in naposled povsem prezrta, zato se je Dušan Jovanović odločil za bojkot tega festivala, ki je trajal do leta 1990. S to potezo je Slovensko mladinsko gledališče že v zgodnjih osemdesetih letih mednarodnemu gledališkemu prostoru dalo prednost pred ozkostjo slovenskega, ki je imel precejšnje težave s pravočasnim prepoznavanjem pomena in bogastva poetik v tem gledališču. Podobno se dogaja še dandanes: šele široka, prostrana mednarodna morja so tista, po katerih Slovensko mladinsko gledališče lahko pluje s polnimi jadri.

Velik ugled si je Slovensko mladinsko gledališče pridobilo tudi v Latinski Ameriki, kjer je prvič gostovalo leta 1990, in sicer na II. velikem festivalu v Ciudadu de México. Šeherezada po

drami Iva Svetine in v režiji Tomaža Pandurja je bila na zadnji od petih ponovitev v mehiški prestolnici deležna doslej najdaljšega aplavza v tujini, ki se je razlegal kar štiriindvajset minut. Zanimanje za predstavo je bilo tolikšno, da je posredovala celo policija, saj so gledalci, ki v razprodanem gledališču niso več mogli do vstopnic, povzročali nerede in so poškodovali vhodna vrata. Šeherezado je SMG v tujini odigralo enainšestdesetkrat v petnajstih državah sveta.

SMG je doslej gostovalo skoraj v vseh državah Južne Amerike – neosvojeni ostajata le Bolivija in Peru – in številnih državah Srednje, na primer v Mehiki, na Kubi in v Dominikanski republiki. Marca prihodnje leto se SMG z Zločinom in kaznijo v režiji Diega de Bree po Dostojevskem že devetih vrača v nevarno in čudovito Bogoto, na 12. festival Iberoameriškega gledališča, ki ga je ustanovila lani umrla legendarna, karizmatična Fanny Mikey in ki je eden največjih gledaliških festivalov na svetu. Tudi prihodnje leto se bo tam predstavilo petinšestdeset gledališč iz petintridesetih držav sveta; ogledati si bo mogoče Medejo v režiji Franka Castorfa, Hišo divjadi skupine Needcompany v režiji Jana Lauwersa, Krappov poslednji trak Samuela Becketta v režiji Roberta Wilsona, Zakaj zakaj v režiji Petra Brooka in številne druge pomembne gledališke uprizoritve.

Glede števila ponovitev v tujini je rekord dosegla predstava Silence Silence v režiji Vita Tauferja, ki je bila na tujem odigrana sedem-inšestdesetkrat v enaindvajsetih državah sveta in jo je SMG zunaj slovenskih meja odigralo celo večkrat kot doma. »Še celo sam mojster Robert Wilson bi se moral zelo potruditi, da bi lahko ustvaril kaj takšnega kot ansambel Slovenskega

mladinskega gledališča,« je zapisal kritik John Christiansen v danskem časopisu Jyllandposten. Trenutno največja mednarodna uspešnica Slovenskega mladinskega gledališča je predstava Fragile! po drami mlade hrvaške avtorice Tene Štivičič v režiji Matjaža Pograjca, ki je bila doslej odigrana v dvanajstih državah po svetu. Oktobra se je Fragile!, ki pripoveduje o usodi vzhodnoevropskih izseljencev v Londonu, vrnila z dolge in zelo uspešne turneje po švedskih mestih. V počastitev švedskega predsedovanja Evropski uniji jo je pripravilo Kraljevo gledališče (Riksteatern) iz Stockholma. »Pomembno, človeško, inovativno, pionirsko in hkrati dostopno vsem. Ali je sploh lahko še bolje? Nič več ne moremo reči, da je težko najti stik z gledališkimi predstavami v drugem jeziku. Fragile! je pokazala, da je gledališče lahko brezmejno, umetniško izzivalno in izjemno pomembno v katerem koli jeziku, tudi iz drugih delov sveta. Več tega, Riksteatern. Bravo!« je na spletni strani Kraljevega gledališča zapisal eden izmed gledalcev.

Mednarodna gostovanja so za Slovensko mladinsko gledališče kljub veliki izkušeni vedno znova izziv in napor. Nova mesta, nepričakovana doživetja, od romantičnih do življenjsko nevarnih, novo občinstvo, nepredvidljive okoliščine. Že trideset let je s Slovenskim mladinskim gledališčem na poti Dušan Pernat, organizator mednarodnih gostovanj, katerega spomini na številna potovanja so zakladnica zanimivih, neverjetnih anekdot. Preden gre na pot, si okrog vratu vedno obesi verižico z lesenim obeskom v obliki v figo stisnjene pesti, ki mu jo je očarljiva neznanka nekoč podarila v Braziliji. Verjame, da mu na poti prinaša srečo. Skupaj z njim v to srečo vsakič znova verjame tudi Mladinsko.